

Мороз В.М., Гумінський Ю. Й., Фоміна Л.В., Полеся Т.Л.

Проблеми та перспективи вищої медичної освіти у реалізації

Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я України

Підписання документу про асоціацію України з ЄС означає запровадження ряду важливих змін, які розпочинаються в Україні, в тому числі в системі охорони здоров'я. В європейському регіоні Україна має один із найгірших показників серед систем охорони здоров'я та посідає друге місце за рівнем смертності. Незважаючи на величезну кількість успадкованих та створених закладів охорони здоров'я, Україна не змогла забезпечити ефективних заходів, що впливають на загальні детермінанти здоров'я нації (такі як бідність, наявність житла, зайнятість тощо), що необхідні для процвітання України як сучасної держави. Одним із ключових чинників такої ситуації є низький економічний розвиток країни. Угода про асоціацію між Україною та ЄС є одним з керівних документів, в якій наголошується про здійснення реформування медичної галузі відповідно до Європейського плану дій.

Міністерством охорони здоров'я у серпні 2014 запропоновано Національну стратегію реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я (далі Стратегія) є складовою Національного плану дій з реформування, котрий був проголошений Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та урядом України (програма діяльності Кабінету Міністрів України, схваленою постановою Верховної ради України від 11 грудня 2014 року № 26-VIII). Стратегія є рамковим документом, що формує контекст, бачення, принципи, пріоритети, задачі та основні подальші кроки реформування української системи охорони здоров'я. Мета Стратегії полягає у визначенні ключових проблем системи охорони здоров'я, потенційних напрямів і шляхів їх розв'язання для формування нової державної політики у галузі, включаючи нормативні трансформації та впровадження нових фінансових механізмів з метою забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я. Майбутня реформована система охорони здоров'я базується на трьох фундаментальних принципах - орієнтованість на людей, на результат, на втілення. Стратегія має стати фундаментом для детального плану дій реформування сектору охорони здоров'я з пропозиціями на короткострокову, середньострокову і довгострокову перспективу. Мають бути схвалені закони, що враховують постанови ЄС про систему керування якістю послуг в охороні здоров'я. Відповідно до постанов ЄС мають бути розроблені законодавчі акти про стандарти, правила та норми системи забезпечення якості медичної допомоги та доступності лікарських засобів. Угода про асоціацію між Україною та ЄС (глава 22) є одним з керівних документів, в якій наголошується про здійснення реформування медичної галузі відповідно до Європейського плану дій. Стосовно вищої медичної освіти медична реформа полягає у реструктуруванні якісних змін в системі підготовки медичних кадрів шляхом підвищення кваліфікації персоналу та професійного розвитку. Єднальною основою для всіх зацікавлених сторін відносно встановлення, моніторингу та оцінки

заходів політики, стратегії і дій медичних реформ є створення 10 горизонтальних оперативних функцій громадського здоров'я що включають заходи зміцнення їх потенціалу та послуг. Стратегія реформування медичної галузі полягає у запровадженні ліцензування діяльності лікарів та укладання з ними угод, сприянні автономізації закладів охорони здоров'я за новою схемою та укладання угод з їх керівниками, розвитку системи безперервної медичної освіти. Відомо, що головним активом будь-якої системи є люди. Відбувається реалізація загального плану реформ у напрямку відповідності європейським стандартам системи до- та післядипломної освіти лікарів. В українській системі охорони здоров'я необхідно встановити чіткі межі між отриманням диплому та структурою кадрів, яка може бути створена на основі надання послуг; в якому вирішальне значення матимуть доступне фінансування, автономія лікарень і конкурентоспроможність кадрів. У зв'язку з прогресивними тенденціями глобалізації європейського та світового освітнього простору вища медична школа вже модернізується в рамках підписання Україною Болонської декларації. Головною метою реформування вищої медичної освіти є генерація нових медичних кадрів за рахунок впровадження в освітньо-інтеграційний процес європейських освітніх та медичних стандартів та підвищення інтелектуального, науково-освітнього, професійно-орієнтованого рівня майбутніх лікарів, забезпечення їх сучасними, більш ефективними інноваційними та інформаційними медичними технологіями. Згідно Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я України на нашу думку, проблемним питанням є підпорядкування вищих медичних навчальних закладів Міністерству освіти (доки норми Закону про вищу освіту щодо університетської автономізації наберуть сили); адже на сучасному етапі медичні університети не мають університетських клінік, що значно ускладнює правові організаційно-фінансові стосунки з лікарнями місцевого значення. Позитивним впровадженням є позиція про зарахування до навчального закладу на загальних критеріях вступу: зовнішнє незалежне оцінювання з відповідними гарантіями прозорості, справедливості та неупередженості. Управлінцям, що працюють у сфері охорони здоров'я, будуть запропоновані окремі магістерські програми в університетах та курси підвищення кваліфікації, їм буде забезпечений доступ до дистанційного навчання, яке набирає популярності в країнах ЄС. На етапі підготовки майбутніх лікарів на рівні міжнародних вимог одним з найважливіших стратегічних завдань вищої освіти України є забезпечення якості медичної вищої освіти, що відповідає міжнародним стандартам. Ідея реформування медичної вищої освіти полягає у адаптації національної системи вищої освіти до європейських стандартів. Метою реформування вищої освіти є створення уніфікованих критеріїв і методологій та систем контролю, а також взаємовизнання дипломів про вищу освіту, сприяння мобільності студентів. Одним з інструментів реалізації цілей євроінтеграції медичної освіти є запровадження в навчальний процес європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), яка допомагає вузам досягти забезпечення якості медичної освіти у світлі реформування нової системи охорони здоров'я України.

Інноваційні технології навчання у вищих медичних навчальних закладах полягають в суттєвому переформуванні організації навчального процесу. У ВНМУ ім. М. І.Пирогова хронологія впровадження стандартів Європейської освіти впроваджувалась таким чином: наказ МОН від 30.12.2005 №774 та МОЗ України щодо впровадження кредитно-модульної системи навчання (КМС), наказ МОН №994 від 16.10.2009 року про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи та ключових документів ЄКТС, наказ МОН України 3 1050 від 17.09.2014 року про визнання втрати чинності наказу МОН України від 30.12.2005 №774 про відміну КМС у світлі невиконання введення індивідуального навчального плану студента та у зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. В процесі поетапної імплементації основних положень ЄКТС у вищу медичну освіту України відбулась поступова коадаптація національних та європейських технологій. Згідно наказу МОН України від 16. 10. 09 року № 943 у медичних вузах України, в тому числі і ВНМУ ім. М.І. Пирогова запроваджено Європейську кредитно-трансферну систему (ЄКТС), метою якої є забезпечення якості вищої освіти та інтеграція національної системи вищої освіти в європейське та світове освітнє співтовариство. Базовими положеннями ЄКТС є запровадження стандартів, рекомендацій та основних інструментів мобільності студентів і викладачів до вузів Європи. Відповідно до вимог ЄКТС, ключовими документами для вищих навчальних закладів є наявність «Каталогу курсів», "Аплікаційної форми студента", "Угоди про навчання", "Угоди про практичну підготовку та зобов'язання про якість", "Академічної довідки", "Додатку до диплома європейського зразка". Для університетів ЄКТС створює прозорість навчальних планів, надає допомогу при узгодженні програм навчання мобільним студентам, відображає результати навантаження та навчання, разом з цим забезпечує автономію вузам та відповідальність за якість навчання студента. Перевагами ЄКТС є підвищення мотивації студентів до навчання, впровадження більш гнучкої 7-бальної більш об'єктивної рейтингової шкали ECTS, значна активізація та оновлення методично-навчального забезпечення, в тому числі й оновлення сайтів університету, що дає змогу студентам застосовувати інноваційне дистанційне навчання та значно активізувати самостійну роботу. Разом з позитивними змінами недоліками є дублювання та перевантаженість деканатів нормативно-звітною документацією, відсутністю університетської клініки, недостатнє фінансування вищої медичної освіти, складнощі у матеріально-технічному оснащенні та недостатнє стимулювання праці викладачів. Основні проблеми на сьогодні - невідповідність умов навчання вимогам часу, застосування застарілих педагогічних технологій, високий рівень педагогічного навантаження викладача, низький рівень соціального захисту викладачів і студентів. Для оптимізації та покращення якості медичної освіти у ВНМУ ім. М.І.Пирогова були впроваджені зміни в організації навчального процесу: повернення виробничої лікарської практики студентів 4 та 5 курсів, затверджена Типова програма з проведення виробничої практики, введено уніфіковану шкалу оцінювання успішності

студентів для перерахунку традиційних оцінок з 5-бальної системи у європейську бальну шкалу оцінювання, запроваджено єдину залікову книжку для студентів всіх факультетів. З 2013 – 2014 навчального року на кафедрах, що викладають дисципліни з предметів ліцензійних тестових іспитів “Крок-1” та “Крок-2”, введені класичні комісійні іспити. З метою покращення практичної підготовки студентів та оптимізації методики опанування практичних навичок на базі ВНМУ ім. М. І.Пирогова створений Тренінговий центр для опанування практичних навичок студентами та інтернами з клінічних дисциплін на базі запровадження сучасних тренажерів (у т.ч. комп’ютерних тренажери в світлі державної програми «СКІФ»), муляжів, фантомів, імітаторів для діагностики, лікування та профілактики різних нозологій, Інтернет-технології з наданням пріоритету загальній практиці – сімейній медицині. З метою покращення підготовки спеціалістів-стоматологів планується відкриття університетської стоматологічної поліклініки, як науково-навчального та лікувально-методичного центру. Викладачі клінічних кафедр приділяють увагу оволодінню студентами практичними навичками та професійними вміннями, особлива увага акцентується на діагностику невідкладних станів та надання медичної допомоги на догоспітальному етапі у дорослих і дітей згідно стандартів та протоколів МОЗ України. У ВНМУ ім. М.І. Пирогова створений та затверджений Вченою радою університету відділ моніторингу якості освіти з метою покращення результатів ліцензійних інтегрованих іспитів “Крок - 1”, “Крок - 2” та “Крок - 3”. Мета такого центру полягає у постійному контролі якості освіти на всіх етапах навчального процесу, включно і складання попередніх та передекзаменаційних тестувань студентами (інтернами). Таким чином, нова концепція реформування вищої медичної школи України полягає у запровадженні різних форм організації навчального процесу. Головна мета впровадження європейських стандартів ЄКТС – уніфікація та гармонізація національних освітніх систем вищої освіти в країнах Європи з метою підвищення конкурентоспроможності медичних вузів. Крок за кроком поступово удосконалюються шляхи реформування вищої медичної освіти згідно європейських стандартів у світлі реалізації Національної стратегії реформування системи охорони здоров’я України. Головна ідея реалізації Національної стратегії нової системи охорони здоров’я полягає у впровадженні реформ у вищі навчальні заклади України. Реформування медичної освіти України - це можливість для майбутнього лікаря стати конкурентоспроможним фахівцем та обирати місце праці у будь-якій країні Європи. Зважаючи на європейський вектор розвитку, майбутня система охорони здоров’я в Україні має бути узгоджена з європейськими принципами, що передбачає контрольоване заміщення пострадянської моделі Семашко сучасними світовими схемами, практиками та досвідом. Головним напрямком щодо розвитку вищої медичної освіти України є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, розвиток освіти, як державно-суспільної системи; піднесення вищої освіти України до рівня вищої освіти розвинутих країн світу та інтеграції її у міжнародне науково-освітнє співтовариство.